Nro 78.

GAZETA KORRESPONDENTA

WARSZAWSKIEGO I ZAGRANICZNEGO

Z WARSZAWY DNIA 27. WRZESNIA ROKU 1799. *w PIĄTEK.*

z Berlina dnia 19. Wrzesnia.

Z Peterzburga przybyła wiadomość, iż rezyduiący przy Dworze tamteyszym Poseł *Pruſki* G. M. *de Gröben*, na dniu 5. t. m. umarł tamże z choroby nerwów.

z Wiednia dnia 18. Września.

Nadzwyczayny Dodatek do Gazety Dworſkiey na dniu wczorayszym wyſzły, donioſł o poddaniu ſię woyſkom naſzym fortecy Tortony *podług naſtępuiących warunkow.*

KAPITULACYA.

Artykuł I. Pomiędzy woyſkiem Cesarſkim, i woyſkiem *Francuzkim* w fortecy *Tortonie* znayduiącym ſię, począwszy od 6tey godziny w wieczor dnia 20 Sierpnia, poſtanowione ieſt zawieszenie broni 20 dni trwać maiące, w czaſie którego wszyſtkie kroki nieprzyiacielſkie, wszyſtkie prace około oblężenia i napraw, iako też wszelkie inne przedſięwzięcia woienne uſtać maią.— *Odpowiedź* Zezwolono.

Art: II. Woyſka Cesarſkie nieprzybliżą ſię daley do fortecy, a ich zewnętrzne forpoczty zatrzymaią też ſamą pozycyą w artylleryi i zaiętych mieyscach, iaką w czaſie blokady miały. nie będą mieć żadney pod iakimkolwiek pozorem z woyſkami fortecznemi kommunikacyi, które też z ſwoiey ſtrony zatrzymaią też ſamą pozycyą iaką w czaſie blokady zaymowały.— *Odpowiedź* Zezwolono z dodatkiem, iż forpoczty Cesarſkie zoſtaną w tey pozycyi iaką zaymowały w oſtatnich dniach oblężenia.

Art: III. Artylleryą, która przed fortecą znayduie ſię, ma być ztamtąd wyprowadzona, aż do upłynienia terminu zawieszenia broni.— *Odpowiedź* Ta artylleryą pozoſtaie zupełnie pod zarządzeniem Generała kommenderuiącego armią Cesarſką.

Art: IV. Kommenderuiący oblężeniem Generał Cesarſki, i kommendant fortecy obowiązuią ſię ſłowem honoru, iż ani z iedney ani z drugiey ſtrony nie będą czynione żadne zaczepne ani obronne działania, nawet w mieyscach nayſkrytszych, i nic ſię robić takowego nie będzie, coby miało naruszać zawieszenie broni.— *Odpowiedź.* Zezwolono.

Art. V. Gdyby iednak armia *Francuzka* na odsiecz przybyła zbliżyć ſię miała do fortecy na wyſtrzał z armaty wielkiego kalibru, na owczas teraznieysze zawieszenie broni ſamo przez ſię uſtaie, wprzod iednak ſtrona ſtronę w przyzwoitym ſposobie o tym uwiadomi.— *Odpowiedź.* Forteca w tenczas dopiero uznana będzie za wolną od oblężenia i zawieszenie broni za uſtałe, kiedy garnizon otrzyma wolną i zupełną kommunikacyą z armią *Francuzką.*

Art: VI. Jeżeli do terminu wyiścia zawieszenia broni armia *Francuzka* nie oswobodzi tey fortecy, naowczas kommendant iey obowiązuie ſię wydać onę Generałowi Hrabiemu *Alcaini* pod naſtępuiącemi warunkami.

Art: VII. Garnizon fortecy ma wyiść na dniu 11. Września 1799. o godzinie 7 z rana z bronią i rozwiniętemi chorągwiami, uda ſię nayblizszą drogą do armii *Francuzkiey*, a z tamtąd daley do *Francyi.* Officerowie procz bagażow ſwoich zatrzymaią ieszcze konie do rangi ich należące.— *Odpowiedź* Garnizon wyidzie z bronią, bagażami, muzyką i rozwiniętemi chorągwiami, iako też z wszelkiemi honorami woyſkowemi, złoży iednak broń na placu czterech *Bernardynow.* Poczym nayblizszą drogą uda ſię do *Francyi*, i obowiąże ſię ſłowem honoru nie ſłużyć przez 4. mieſiące przeciw Cesarzowi Jmci i wysokim iego przymierzeńcom. Officerowie zatrzymaią ſzpady ſwoie, tudzież do ich rangi należące konie.

Art: VIII. Szef adminiſtracyi ekonomiczney i do innych części ſłużby należący urzędnicy, tychże ſamych korzyści doznawać będą.— *Odpowiedź.* Zezwolono.

Art: IX. Woyſka *Piemonckie i Piemonczykowie* będą we wszyſtkim tak iak *Francuzi* traktowani.— *Odpowiedź.* Zezwolono, tyle ile ſię to woyſkowości tyczy.

Art: X, Garnizonowi doſtarczona będzie doſtateczna liczba wozow, dla zabrania tak bagażow ſwoich iak inwalidow, rannych i przewieść ſię mogących chorych.

Art: XI. Chorzy przewiezionemi być nie mogący, będą opatrywani przez lekarzow *Francuzkich* aż do ich uzdrowienia, a po odzyſkaniu ſił będą im doſtarczone fury z konwoiem dla przewiezienia ich do *Francyi.*— *Odpowiedź.* Zezwolono.

Art: XII. Dany będzie garnizonowi w marszu do *Francyi* konwoy przyzwoity.— *Odpowiedź.* Zezwolono.

Art: XIII. Sprzęty do officerow należące ktore bądź w *Tortonie* bądź w innych twierdzach *Włoſkich* ſą złożone, będą im powrocone za ich rekwizycyą. *Odpowiedź* Zezwolono tyle ile ſię to okazać będzie mogło z depozytow u osob partykularnych złożonych.

Art: XIV. Mieszkańcy miaſta *Tortony* ktorzy dla iakieykolwiek opinij i zasad politycznych aresztowani byli, od dnia wprowadzoney w wykonanie kapitulacyi, na wolność wypuszczeni bydź maią, i nie będą ścigani przez żaden ſąd cywilny ani woienny. *Odpowiedź.* Ten Artykuł nie należy do woyſkowości.

Art: XV. Jak tylko ninieysza kapitulacya przyiętą zoſtanie, garnizonowi wolno będzie wſłać officera pod przyzwoitą eſkortą do kwatery głowney *Francuzkiey.* *Odpowiedź.* Odmowiono.

Artykuł dodatkowy. We dwa dni przed wyiściem z fortecy, ieden Kommissarz, ieden officer od korpusu inżenierow, i ieden od artylleryi udadzą ſię do fortecy dla spisania liczby armat, ammunicyi, zapasow żywności, woiennych, archiwow i wszyſtkiego tego co do rządu *Francuzkiego* nalezy. Dla zabespieczenia teraźnieyszey kapitulacyi kommendant *Francuzki* da w zakładzie iednego officera. Działo ſię w *Tortonie* dnia 22 Sierpnia 1799.

(Podpisano) *Hrabia Alcaini* G. M.— *Gaſt* ſzef brygady.

Znaydowało ſię w *Tortonie* 80 armat i możdzierzow rozmaitego kalibru, tudzież znaczny zapas ammunicyi i sprzętow artylleryczynch rownie iak nieiakie zapasy żywności.

Zaraz po zaięciu na dniu 11 Września fortecy, ſtoiące pod *Bozzolo di formigaro* i pod *Rivalta* dla zaſłony oblężenia woyſko Cesarſkie, puściło ſię w drogę do *Alexandryi*, zkąd na dniu 13 dalszy marsz odbywać będzie przez *Feliciano* i *Alba* do pozycyi pod *Bra* nad rzeką *Stura.*

Dziſieyſza Gazeta Dworſka ogłasza co naſtępuie: —

„Od Arcy-Xiążęcia *Karola z Vahingen* pod dniem 13. przyszła wiadomość, iż gdy G. M. Xiąże *Schwarzenberg* zaiął nieprzyiacielowi dwa korzyſtne ſtanowiſka *Sinzheim* i *Hofen*, a po naszym nagłym wkraczaniu nieprzyiaciel mogł ſię z pewnością bitwy ſpodziewać, przeto na dniu 12 opuścił blokadę i bombardowanie *Filipsburga*, cofnął ſię z większą częścią woyſk swoich za *Ren* i ſkupił ſiły swoie w *Manheimie* i pobliſkich okolicach. Bombardowanie 130. godzin nieprzerwanie trwaiące, ſprawiło wielkie w *Filipsburgu* ſzkody, lecz niezwątliło bynaymniey męſtwa w kommendancie fortecy G. L. *Reingrafie de Salm*, ktory pomimo naytęższego ognia nieprzyiacielſkiego, utrzymał ſię ze ſławą we wſzyſtkich ſtanowiſkach ſwoich.— Podług rapportow odebranych od F. M. L. *Hotze*, nieprzyiaciel ſpokoynie ſię zachowuie w zaiętych przez ſiebie mieyscach.

Insurgenci *Aretyńscy* w *Toſkanij* oddawna uzbroili ſię dla wypędzenia nieprzyiaciela z okolic swoich. Dla dobrego kierowania tą maſſą ludu i utrzymania iey w karności, dodano iey 50. ludzi od woyſka regularnego Cesarſkiego i Chorążego *Schneider*, ktory od insurgentow Generałem mianowany zoſtał. Ten nowy Generał na czele wspomnioney maſſy ludu rospoczął działania woienne przez zdobycie twierdzy *Perugia* w kraiu *Rzymſkim* podług naſtępuiącey kapitulacyi:

W Fortecy Perugia dnia 12. *Fructidora* (29. *Sierpnia*) *roku* 7go.— *Sagot* Szef batallionu 6tey pułbrygady kommendant fortecy *Perugia*, czyni propozycyą Generałowi *Schneider* woyſkami Cesarza Jmci kommenderuiącemu, poddać fortecę *Perugia* pod naſtępuiącemi przez radę woienną ułożonemi warunkami: Art: I. Załoga fortecy wymaszeruie dnia 14. *Fructidora* (31. Sierpnia) o godzinie 9. zrana z bronią, bagażami i wſzyſtkiemi honorami woyſkowemi, tudzież z iedną armatą poł-trzecia funtową i 6. ładunkami, nayblizszą drogą zaprowadzona będzie do *Francyi*, a przy pierwszych forpocztach *Francuzkich* broń złoży.— *Odpowiedź:* Załoga wyidzie dnia 31. Sierpnia o 8. godz: zrana z wſzyſtkiemi honorami woyſkowemi, i iedną 6-funtową armatą wraz z 6. ładunkami, złoży iednak broń na ſtoku fortecy. Zoſtanie na ſłowo honoru w niewoli woienney aż do zupełney swoiey zamiany, w przeciągu zaś czasu tego, nie może ſłużyć ani przeciw Cesarzowi Jmci, ani przymierzeńcom iego, odprowadzoną będzie bez zwłoki do *Francyi.* Officerowie zatrzymaią ſzpady ſwoie, a żołnierze torniſtry.— Art: II. Officerowie, żołnierze i urzędnicy woyſkowi zatrzymaią wozy, konie i sprzęty swoie. Ci zaś którzy żony swoie i familie maią, użyią do ich przewiezienia własnych swoich powozow. Kommendant fortecy zatrzyma papiery swoie, i inne woienne korrespondencye, ktore iednak przetrząsane nie będą.— *Odpowiedź:* Officerowie ſtosownie do rangi ſwoiey zatrzymaią własne konie. Zonaci zatrzymaią wozy ſwoie, a co ſię tycze ſprzętow, te zoſtawione będą przy Officerach, równie iak potrzebne w marszu racye dla koni doſtarczone zoſtaną. Kommendant zatrzyma papiery ſwoie, które nie będą przeglądane.— Art: III. Zony i dzieci woyſkowych *Francuzkich* w rozmaitych mieyscach rospierzchnionych, zatrzymaią powozy i ſprzęty swoie, tudzież doznawać będą równych z załogą *Francuzką* korzyści. Niemaiącym zaś powozow swoich, te od armij Cesarſkiey dane będą.— *Odpowiedź:* Kobiety równe korzyści we wſzyſtkim z załogą mieć będą, nie mogą im iednak dane być oddzielne wozy, lecz w tym wſzyſtkim wezmie ſię za prawidło Artykuł 2gi kapitulacyi.— Art: IV. Dane będą wozy nie tylko do przewiezienia ſprzętow officerſkich, ale i do rozmaitych depozytow Armij *Francuzkiey* w tey fortecy zachowanych.— *Odpowiedź:* Wozy pod ſprzęty officerſkie dane będą, ale depozyta oddane być maią Kommiſſarzowi Ceſarſkiemu, który zaraz po podpisaniu kapitulacyi do fortecy przybędzie.— Art: V. Dla chorych i rannych przewieść ſię mogących dane będą powozy, ſłabsi pozoſtaną w fortecy pod dozorem Officera *Auſtryackiego*, i poruczeni ſą ludzkości Generałow Ceſarſkich. Po uzdrowieniu zaś swoim odprowadzeni zoſtaną do *Francyi.*— *Odpowiedź:* Zezwolono. Względem chorych ſpuścić ſię można na znaiomy rzetelny ſposob myślenia armij Ceſarſkiey. Art: VI. *Cisalpińſkie Rzymſkie* i *Polſkie* woyſka będą w każdym względzie uważane i traktowane iak woyſka Rzeczypospolitey *Francuzkiey.* Wyżsi i niżsi officerowie, tudzież żołnierze *Rzymſcy* którzy nazad do ſiedliſk ſwoich powrocić zechcą, zaraz po podpisaniu ninieyszey kapitulacyi otrzymaią zupełną wolność, a każdy poiedynczy człowiek z woyſka tego na żądanie ſwoie opatrzony zoſtanie potrzebnemi paszportami. *Odpowiedź.* Zezwolono, byleby tylko nie dotych mieysc ktore ſą ieszcze przez *Francuzow* zaiętemi. Art: VII. Mieszkańcy rozmaitych okolic Rzpltey *Rzymſkiey* lub innych kraiow *Włoſkich*, ktorzy ſię do tey fortecy schronili czy to zbroyni, czy nie zbroyni, otrzymaią wolność powrocenia do ſiedliſk ſwoich, i nie będą prześladowani za żadne iakiekolwiek bądź

opinie polityczne od czasu wniyścia woyſk *Francuzkich* okazane. *Odpowiedź.* Osoby te opatzone zoſtaną przyzwoitemi paszportami, i byleby tylko ſpokoynie ſię w domach ſwoich zachowali, naymniey trudzonemi nie będą. Tym artykułem obięci ſą także mieszkańcy w *Perugia* Art: VIII. Załoga *Francuzka* odprowadzona do *Francyi* zoſtanie od iednego oddziału woyſk Ceſarſkich i przeciw wszelkiey napaści broniona będzie. *Odpowiedź.* Aż do *Florencyi*, gdzie officer ktory z *Perugia* z nią poydzie, przez innego officera *Auſtryackiego* zmieniony zoſtanie. Art: IX. Jeżeliby w ninieyszey kapitulacyi iakie wątpliwości zachodziły, te na rzecz garnizonu tłumaczone i załatwione będą. *Odpowiedź.* Zezwolono. Art: X. Rząd *Auſtryacki* ſam zaręcza za dotrzymanie ninieyszey kapitulacyi. *Odpowiedź.* Zezwolono. *Artykuł dodatkowy.* Urzędniey wszyſtkich Adminiſtracyow *Francuzkich* będą ſtoſownie do rang ſwoich iak officerowie *Francuzcy* traktowani. *Odpowiedź.* Zezwolono. Działo ſię w *Perugia* dnia 29 Sierpnia 1799 o godz: 6 w wieczor. (Podpisano) Kommendant fortecy *Sagot* ſzef 6tey pułbrygady woyſk liniowych.— *Schneider* Generał.

z Hagi dnia 14. Września.

Bitwa między woyſkami *Francuzko-Batawſkiemi* i *Angielſkiemi* na dniu 10 zapadła, rozpoczęła ſię zrana o godzinie 4 i trwała do 5 godziny po południu. Jeszcze o 3 godzinie zrana Generał *Brune* pisał do naszego Dyrektoryatu, iż w tym momencie rozkazał we wszyſtkich punktach attakować nieprzyiaciela. Ponieważ Armia nasza miała dwie godziny marszu do doyścia liniow nieprzyiacielſkich, przeto o pułnocy puściła ſię w drogę, a dopiero o godzinie 4 attak wszędzie zoſtał rozpoczęty. Generał *Francuzki Vandamme* dowodził ſkrzydłem lewym, ktore z 7000 ſamych *Francuzow* ſkładało ſię. Srzodek prowadzony był przez Generała *Dumonceau* ktory miał z sobą dywizyą z *Groningen* przybyłą. Generał *Daendels* był na czele prawego ſkrzydła i miał pod ſobą woyſka ztąd sprowadzone. Cała Armia nasza ſkładała ſię z 26 tyſięcy ludzi. Pierwsza z tych kolumn wyruszyła ku *Petten* i *Campe* gdzie ſię *Anglicy* naymocniey oszańcowali tak przed tamą *Zyps* iak na samey tamie, w tyle zaś mieli ieszcze reduty. Tu lewe ſkrzydło nasze miało nayprzod przewagę, i opanowało baterye przed tamą wysypane, lecz nie mogło ſię za tamą utrzymać, gdyż *Anglicy* sypali ſtraſzny ogień z redut i bateryow, a oprocz tego dwie ich nad brzegami ſtoiące fregaty nieuſtannie na naszych ſtrzelały. Kolumna więc nasza wiele ucierpiała. Pomiędzy innemi zatopiło ſię 30 grenadyerow, którzy płynąc przez kanał na ſzańce wdrapać ſię chcieli. Rownie w tym mieyscu nowo przybyły *Francuzki* Generał brygady *David* śmiertelnie rannym zoſtał. Chociaż kolumna nasza zaraz po południu do cofania ſię była przymuszona, utrzymała ſię iednak w tey pozycyi, którą *Anglicy* przed *Petten* zaymowali, lecz nakoniec muſiała tę wioſkę po południu opuścić, ktorą zrana opanowała. Srzodek nie był szczęśliwszym, i chociaż Generał *Dumonceau* iuż był przełamał forpoczty nieprzyiacielſkie, i niektore szańce *Angielſkie* opanował, widział ſię iednak przymuszonym do opuszczenia tych korzyści, gdyż dwa batalliony bardzo źle go wspierały. Prawe ſkrzydło Generała *Daendels* niedoſkonały attak uſkuteczniło, gdyż część iego nie miała ſposobności do niego należeć, a druga w nieporządku ſię rozsypała. Pomimo tych niepomyślnych attakow Armia iednak w retyradzie nie była trudzona. Zaieła znowu dawne ſwoie pozycye, wyiąwszy lewe ſkrzydło ktore zatrzymało zdobyte ſtanowiſka. Na dniu 11 śrzodek i prawe ſkrzydło Armii naszey wyruszyło znowu o dwie mile naprzod, a oſtatnie wraz z głowną kwaterą zaieło pozycyą ſwoią w *St Pancras* o dwie mile naprzod od *Alkmar.* Strata nasza nie może bydź ieszcze dokładnie podana. Generał *Brune* wymienia tylko, iż 1100 znayduie ſię rannych to ieſt 650 *Francuzow* od iego kolumny i 450 od woyſk naszych. Lękamy ſię aby liczba zabitych nie była rownie wielka. Generał kommenderuiący mowi z wielką pochwałą o ſtrzelcach, kawaleryi i Artylleryi *Batawſkiey.*

Attak był uczyniony na całą linią nieprzyiacielſką, i zoſtał rospoczęty z naywiększym męztwem przez Grenadyerow *Francuzkich.* Wkroczyli oni do wsi *Petten*, gdzie ſtało prawe ſkrzydło *Angielſkie*, przymuszeni iednak byli opuścić ią. Woyſka *Batawſkie* przypuściły attak na lewe ſkrzydło *Angielſkie*, lecz przymuszone do coſnienia ſię, ſtraciły do 500. ludzi. Wiele z tych woyſk uciekło aż do *Harlem*, a kompania konney artylleryi aż do *Amſterdamu.* Generał *Daendels* miał poſtrzał odebrać, dotąd iednak nic nie wiemy pewnego o zdrowiu tego Generała. Kolumna *Francuzka* pod dowodztwem Generała *David* wielki opor znalazła. Była ona do 7. tyſięcy mocna, z naywiększą natarczywością uderzyła na *Anglikow* którzy ſię za tamę *Zyp* cofneli, i z swoich bateryow sypali mocny ogień, który nie mało szkody zadawał. Generałowi *David* kula armatna ramię odſtrzeliła, i kartacz w głowę uderzył. Mowią iż z tych ran umarł. Przy dwoch batallionach *Francuzkich* 22. Officerow zgineło. Rozmaite rapporta podaią ſtratę *Francuzow* i *Batawow* do dwoch tyſięcy ludzi. Czterdzieſta druga pułbrygada *Francuzka* dosyć ucierpiała. *Anglicy* mało ręczney broni używali, lecz naywięcey armat, których dosyć z sobą maią.

Liſt Generała *Brune* do naszego Dyrektoryatu pod dniem 11. z głowney kwatery w *Alkmar* pisany, był w naſtępuiącey treści: „*Obywatele Dyrektorowie.* Szef ſztabu głownego donioſł wam, iż na dniu wczorayszym (dnia 10.) attakowaliśmy nieprzyiaciela. Dzień ten nie ſtał ſię dla nas decyduiącym, gdyż wſzyſtkie korpusy nie wypełniły w iednakowym sposobie powinności swoiey. Zkądkolwiek w tey mierze wina pochodzi, wszelako utrzymaliśmy tęż samą pozycyą, iaką przed bitwą mieliśmy, a nawet zaieliśmy niektòre ſtanowiſka bliższe nieprzyiaciela. Znayduią ſię korpusy ktore dobrze ſię trzymały, a pomiędzy niemi są waleczni woiownicy, ktorych imiona zaſługuią aby były znanemi.. Jak tylko Generałowie dywizyow rapport mi swoy przeszlą, oznaymię wam o tych wszyſtkich, ktorzy na pochwałę i nadgrody zaſłużyli. Podli lękliwcy będą z armij wygnani, a na ow czas ſpodziewam ſię, iż uſiłowania nasze przeciw nieprzyiacielowi ſtanowiącemi korzyściami uwieńczone zoſtaną.“

Przeciw tym który powinności ſwoiey nie dopełnili i przeciw pierzchaiącym żołnierzom, ſurowe ſrzodki ſą przedſięwzięte. Drugi nasz batallion 6tey pułbry: i 1wszy batallion 3ciey od armii nazad ieſt odeſłany. W *Alkmar* rozſtrzelano unteroffiera, za to iż fałszywe rozſiał pogłoſki, procz tego bliſko 50 żołnierzy od dywizyi Generała *Daendels* ſtawionych ieſt przed ſądem w *Alkmar*, ktòrzy rownie rozſtrzelanemi zoſtaną za to, iż po drodze rozmaite domy wieśniakow zrabowali.— Oczekuiemy tu ieszcze na przybycie więcey woyſka *Francuzkiego.* Generał *Brune* oznaymił, iż przeszło 12,000 ludzi ieſt już w marszu. Wkrotce nowa bitwa ieſt ſpodziewana. Armia także *Angielſka* z ſwoiey ſtrony ieſt wzmocniona, gdyż na dniu 11 pierwsza dywizya *Roſſyiſka* do niey przybyła.— Część armii demarkacyiney od dnia 10 ieſt w poruszeniu, wiadomość ta ſprawiła tu wrażenie w kilkorakim ſtosunku.

Słychać iż *Anglicy* chcą wykonać iakieś przedſięwzięcie przeciw wyſpie *Wakkern.* Nie ieſteśmy iednak w tey mierze troſkliwi, gdyż tam naylepsze przygotowania do obrony ſą poczynione, wyidzie także mała eſkadra z *Dunkierki*, ktòra ſię uda do *Zachodniey Skaldy* dla zaſłonienia brzegow *Zelandyi.*— Z *Paryża* wielu Generałow *Francuzkich* otrzymało rozkaz udania ſię do armii *Batawſkiey.*— W *Harlem* municypalność wydała proklamacyą do obywatelow, zaspakaiaiąc ich względem wszelkich fałszywych pogłoſkow iakie przez niechętnych dla zatrwożenia umyſłow rozſiewane były.

z Alkmaar dnia 11. Września.

Gdyby były wſzyſtkie nasze woyſka w batalij wczorayszey powinność swoią zrobiły, zwycięztwo nie byłoby dla nas wątpliwym. Lecz z niechęcią i żalem dowie ſię Narod, iż część woyſk *Batawſkich* niegodna imienia ſławy przez zdradę lub podłą lękliwość zniszczyła pożądane korzyści. Jeden mianowicie batallion był przyczyną utraty liniow, które *Dumonceau* iuż był zdobył. Odeſłany ieſt nazad od armij, a 14. officerow i żołnierzy ktorzy pierwsi znak do ucieczki dali, ieſt rozſtrzelanych.— Stan rzeczy utrzymuie ſię ieszcze dotąd tenże sam, i żadna druga bitwa nie zaszła, lecz czynią ſię do niey naymocnieysze przygotowania. Przybyły znowu poſiłki od woyſk *Francuzkich.* Rada woienna rospoczeła wczoray dochodzenie względem nieporządnego zamieszania na prawym ſkrzydle zaszłego. Wielu officerow ſztabowych, i innych mnieyszych zoſtało areſztowanych. Jeden zaś Sierzant ieſt rozſtrzelany.— *Anglicy* wsi żadney nie spalili, lecz tylko młyn pobliſki. Liczba zaiętych w niewolę *Anglikow* wynosi 30. pomiędzy ktoremi 20. ieſt rannych. Mowią oni iż w dniu bitwy żadni ieszcze *Moſkale* z niemi ſię nie złączyli.

Z głowney kwatery w St Pancras dnia 12. Września w wieczor. Głowna kwatera Generała *Daendels* tu ſię znayduie, to ieſt połtory mili na przod. *Francuzki* Generał *Borbou* tu także przyiechał. Fałszywy allarm, ktory był przyczyną wszelkiego poſtrachu, ieſt iuż nakoniec odkryty. W korpuſie odwodowym Generała *Daendels* powſtał z nagła krzyk: *oto Anglicy iuż nas otaczaią.* Po czym większa część piechoty pierzchneła, i wielkie ſprawiła zamieszanie.— Przyprowadzono tu trzech ſzpiegow, którzy z *Anglikami* zoſtawali w korrespondencyi.

z Amſterdamu dnia 14 Września.

Przybyło tu z *Alkmar* kilka ſtatkow przewozowych z rannemi *Francuzami.* Inne poszły do *Leydy.*— Xiąże naſtępca *Oranij* znaydować ſię ma w *Helder* między *Anglikami.*— Tu ieſt wszyſtko spokoynie, niektorzy tylko allarmiści zoſtali aresztowani.— Przechodziło tędy znowu tyſiąc kilkaset *Francuzow* do *Alkmar.*— Zbiegli żołnierze z placu bitwy wszędzie tu ſą wyszukiwani. Wielu aresztowano, znaleziono przy nich złoto i srebro zrabowane. Generał *Brune* mocno na to naſtaie aby zbiegli żołnierze natychmiaſt do sądu woiennego oddani zoſtali. Wszyſtkie bramy i domy na ktorych zatknięta ieſt chorągiew Statudera, maią bydź ſpalone, a ci ktorzy kokardy domu *Oranij* noszą, będą aresztowani, gdyby zaś uciekać chcieli rozſtrzelanemi bydź maią.— Ponieważ dowiedzieliśmy ſię, iż z wielu mieysc nieprzyiacielowi żywność doſtarczoną była, przeto przeciw temu nadal naymocnieysze śrzodki są przedſiewzięte.— Kanonierowie *Hollenderscy* którzy tu pod aresztem byli przyprowadzeni, a ktorych oſkarzaią o zagwożdżenie niektorych naſzych armat i o opuszczenie powierzonych im bateryow na nowey tamie, ſą znowu do *Alkmar* nazad odwiezieni. Podobnież odwiezieni tam ſą z *Harlem* zbiegowie w liczbie 42.— Do *Dortrechtu* przybyło z *Antwerpij* 60 ſtatkow z 11 tyſiącami *Francuzow.*— Drukarz manifeſtu *Angielſkiego* i proklamacyow zoſtał tu smagany i piętnowany.

z Zwoll dnia 15. Września.

W bitwie d. 10. powyżey *Alkmar* kawalerya *Angielſka* wiele ucierpiała. Siedmiu ſtrzelcow *Hollenderſkich* miało śmiałość, iż uſiłowali zdobyć dwie baterye *Angielſkie*, lecz wszyscy życie poſtradali.— Zegluga pomiędzy naszym miaſtem i *Hoorn*, *Enkhuisen* i *Amſterdamem* nieprzerwanie ſię utrzymuie.— Przyprowadzonych tu 33. zbiegow przed frontem armii rozſtrzelano.— Zawczoray i wczoray ſłyszeliśmy znowu mocną kanonadę.

Od granic Hollenderſkich dnia 15. Września.

Anglicy w bitwie d. 10 t. m. bardzo wiele ludzi utracili, mianowicie artyllerzyſtow, nasza ſtrata do 1000 ludzi wynosi. Pod *Briel* żadnego attaku nie było. Wewnątrz *Hollandyi* zupełna panuie ſpokoyność.— Z *Dunkierki* wypłyneła iuż znaczna flotylla. Flotta *Breſteńſka* na 3 mieſiące w żywność opatrzona, gotowa ieſt do wyiścia pod żagle. Podług liſtow z *Genui* d. 30 Sierp: Generał *Moreau* poſtanowił utrzymać w poſſeſſyi ſwoiey ziemię *Liguryiſką*, tym bardziey kiedy w bitwie pod *Novi* i nieprzyiaciel tak znacznie ucierpiał.—12,500 *Francuzow* ieſt już w bliſkim marszu do *Hollandyi.* Pomiędzy niemi znayduie ſię 1500 kawaleryi, i ieden oddział kanonierow z 6 armatami 7 wozami ammunicyinemi i 35 tyſiącami ładunkow.

z Paryża dnia 10. Września.

Z *Breſt* pod dniem 22. Sierpnia donoszą co naſtępuie: „Znayduiąca ſię tu ziednoczona *Francuzko-Hiszpańſka* flotta, ſkłada ſię z 44. okrętow liniowych. Pięć okrętow liniowych i kilka fregat ſtoi pod *Bertheaume* i oczekuią tamże na eſkadrę *Hiszpańſką* z *Rochefort*, a tym ſpoſobem zabrawszy woyſka *Hiszpańſkie* i *Francuzkie* popłyną do *Irlandyi.*— Nim Admirał *Bruix* z *Breſt* do *Paryża* odiechał, wydał tamże Proklamacyą do Marynarzow, w ktorey okazał, iż tylko na kilka dni z rozkazu Dyrektoryatu do *Paryża* wyieżdża, wkrotce iednak powroci. *Hiszpańſki* Admirał *Mazaredo* 54. lat maiący, znaydował ſię na polu Marsowym w czaſie Uroczyſtości 18. *Fructidora*, i dał ſię widzieć w kosztownym rynsztunku woiennym darowanym mu od Dyrektoryatu. Zawczoray był także przytomny na ſeſſyi Rady 500. Dyrektor *Barras*

dawał temi dniami w domu wieyſkim swoim *Gros Bois* zwanym, wielką ucztę dla Admirałow *Mazaredo, Bruix*, i innych officerow *Hiszpańſkich* w *Paryżu* znayduiących ſię, na ktorą także zaproszonym był Kawaler *Azara*. Szwagier Admirała *Mazaredo* u ktorego on ſtoi, ieſt General *St Cricq* ktory *Francyi* od 66. lat ſłuży, i ktory 3ch ſynow ma w ſłużbie woyſkowey. — Niektore okręty wyszły z *Breſt* naprzeciw ſlocie *Hiszpańſkiey* która z *Rocheſort* wypłynela, a wszyſtkie inne okręty są w gotowości ułatwić iey wpłynienie do portu. Gdyby zaś z tego powodu do bitwy przyiść miało, na ów czas General *Gravina* będzie mieć naywyższą kommendę nad obu flottami.

W iednym z liſtow pisanych z *Cornigliano* znayduią ſię naſtępuiące ſzczegóły o bitwie zaszłey pod *Novi*: „ Generał *Joubert* miał wyraźny rozkaz przypuszczenia attaku, lecz gdy dnia 15 z rana rozpoznał liczbę i obroty nieprzyiaciela, odſtąpił od przedſięwziętego attaku, i umyślił cofnąć ſię do ſwoich pierwszych ſtanowiſk. Atoli gdy nieprzyiaciel attakował go o godzinie 7 z rana, potrzeba było myśleć o obronie. Nieprzyiaciel wszędzie z nieuſtraszonym męſtwem przyięty, czynił nadzwyczayne, lecz daremne uſiłowania, ażeby złamać nasze linie, lecz wszędzie z wielką ſtratą był odpierany, aż do 5tey godziny wieczorem, gdy za oſtatni ſrzodek ſtarał ſię otoczyć nasze prawe ſkrzydło, które w zbytecznym zapale pomknęło ſię na rowninę. *Moreau* rozkazał ſię cofać i w tymże czaſie wyſłał korpus woyſka dla wſtrzymania dalszych poſtępkow otaczaiącego nas nieprzyiaciela. Ten korpus złożony między innemi z waleczney 106tey Pułbrygady, uderzył na nieprzyiacioł, odparł i zabrał im 2. armaty. G. *Auſtryacki Luſignan* był w tenczas w liczbie naszych jeńcow. Po porażeniu tego nieprzyiacielſkiego korpusu, zdawało ſię, iż dzień ten uwieńczony będzie przez nayświetnieyszą, a oraz nayokropnieyszą dla nieprzyiacioł retyradę, która w iſtocie zaczeła już brać ſwoy ſkutek w naylepszym porządku, gdy rozkaz Generałowi Artylleryi przyſłany, a dwoma godzinami pozniey uſkuteczniony, ledwie nie ſtał ſię przyczyną utracenia całey naſzey Armii. Jedna dywizya miała rozkaz przechodzić przez *Poſturana*, lecz za przybyciem tam ſwoim znalazłszy tę wieś zaſtąpioną konwoiem Artylleryi, która powinna była z tamtąd dwiema godzinami uſtąpić, z tey przyczyny dywizya muſiała ſię wſtrzymać w ſwoim biegu; ta przeſzkoda ſprawiła nieiaką niespokoyność, a w krotce zamięſzanie i nieporządne uſtępowanie. Generałowie *Grouchy*, *Perignon*, *Partheneau* przez cuda ſwoiey odwagi, którey ſię ſtali ofiarą, wſtrzymali nakoniec dalsze nieprzyiacioł poſtępki, korpusy uszykowały ſię z wolna uſtępuiąc, a noc zakończyła bitwę. Strata nieprzyiaciela musi być niezmierna, gdyż nie ſtarał ſię iść za nami, i pozwolił nam obiąć nasze ſtanowiſka, czego mogł był przeszkodzić i przeciąć wszyſtkie drogi cofania. Nasza ſtrata dobrze dziś porachowana nie dochodzi 7 tyſięcy ludzi, z których dwa tyſiące rannych.— Niepodobna opisać gniewu całego woyſka przeciwko garnizonowi *Mantui*, albo raczey przeciwko iey kommendantowi, którego oſkarzaią, iż tę ważną twierdzę zaprzedał. Takie to ſą ſmutne ſkutki uporu *Scherera*, który przeciwko zdaniu wszyſtkich Generałow poſtanowił powierzyć tę twierdzę Generałowi *Foisſac Latour*. Między innemi Generał *Moreau* nalegał wszelkiemi ſposobami na *Scherera*, ażeby nie *Latour* lecz *Serrurier* tę kommendę otrzymał.

Dziennik urzędowy obrońcow oyczyzny obiecuie nadzwyczay wielkie korzyści znowego planu woyny, i każe ſię ſpodziewać ważnych wkrotce wypadkow przy armiach. Dawna armia *Alpeyſka* łączy ſię z *Włoſką*. Armia *Reńſka* wyſtąpiła naprzod, a Armia Generała *Maſſeny* z ſtu tyſięcy ludzi ieſt złożona. Co dzień procz tego nowe zwewnątrz *Francyi* idą na wszyſtkie ſtrony poſiłki. — Generał *Grouchy*, którego umarłym już być mieniono, pisał do ſwoiey ſioſtry wdowy *Condorcet*, iż rany iego lubo były niebespieczne, ſpodziewa ſię iednak wkrotce być z nich wyleczonym i powrocić do *Paryża*, GG. *Perignon* i *Chevalier* nie zoſtaią także w żadnym niebespieczeńſtwie życia.— Na dniu 28 Sierpnia zwłoki Generała *Joubert* ſprowadzone ſą do *Tulonu*, i wsrzod żałobney ſalwy artylleryi i wielu okazałości złożone zoſtały w kościele *Dekady*. Na d. 5. m. deputowani z departamentu *de l'Ain* i inne osoby odprawiły zgromadzenie dla obchodzenia pamiątki ziomka ſwoiego Generała *Joubert*. Reprezentant *Riboul* miał mowę na pochwałę iego, w której porownywaiąc go z ſławnym kawalerem *Bayard* rzekł. *Włochy widziały umieraiącego bez boiaźni i zarzutow Jouberta*. Gdy po wyprawie Tyrolſkiey *Joubert* przyiechał do Generała *Buonaparte*, a ſtoiący przed namiotem tego oſtatniego ſzyldwach, puścić go wewnątrz niechciał. Odparł go *Joubert* i gwałtem w śrzodek namiotu przedarł ſię. Szyldwach boiąc ſię nagany ſzedł za nim i wſtrzymywał go ieſzcze, lecz *Buonaparte* zawołał: *Day pokoy, day pokoy, ten ktory wdarł ſię do Tyrolu, może ſię i do mego namiotu wedrzeć.* Przy końcu *Santhonax* także czytał na wspomnionym zgromadzeniu mowę na pochwałę *Jouberta*.

W tych dniach odebraliśmy wiadomości o Generale *Buonaparte* przez iednego żołnierza *Francuzkiego* przybyłego z *Akry*, a ktory donosi oraz o zaięciu tey twierdzy. Ten żołnierz wſiadłszy z *Alexandryi* na ſtatek *Genueńſki*, wyſiadł z wielu innemi swoiemi kolegami w *Tulonie*. Jeſt on przez połowę ślepy.

Lacombe St Michel mianowany naywyższym kommendantem artylleryi Armij *Reńſkiey*, wyiechał dnia onegdayszego na swoie przeznaczenie.

Dey *Algierſki* mocno ſię uſkarżał na zaięcie przez eſkadrę *Francuzką* iednego z swoich okrętow przy brzegach *Hiszpańſkich*, i żąda u Dworu *Madryckiego* nadgrodzenia tey krzywdy.

Przybyły tu dwa regimenta dragoniy. Do *St Denis* przybyła także iedna pułbrygada. — *Rougét de Lille* Autor Hymnu *Marsylczykow*, wyſłany ieſt z taiemnym do *Amſterdamu* zleceniem. — Dyrektoryat Wyk: wydał rozkaz aresztowania wszyſtkich przekonanych o kradzieże, oszukania, marnotrawſtwa etc. w Armiach dokonane.—Telegraf z *Calais* donioſł dnia wczorayszego o pokazaniu ſię od brzegow pułnocnych flotty z 120. żaglow złożoney. Domyślaią ſię, iż to była flotta *Batawſka* którą *Anglicy* do swoich portow odprowadzali.

Na d. 8 *Talot* wyſtawił ſmutne położenie departamentow zachodnich zagrażanych przez kupy Szuanow po rożnych mieyscach pokazuiące ſię. Na wniosek iego dekretowano, iż w Departamentach *de Maine* i *Loire, Sarthe, Mayenne, Morbihan, Ile i Vilaine*, tudzież niższey *Loiry*, w każdym departamencie oddzielnie utworzony będzie legion młodych republikanow, którego przeznaczenie całkowite będzie przeciw Szuanom. Dla legionu tego złożonego z infanteryi, kawaleryi i artylleryi wyznaczono 680 tyſięcy frankow.— W *Tuluzie* kommiſſye woienne ſądzą ſchwytanych insurgentow.— W *Limoges* 500 ieńcow *Auſtryackich* chciało ſię z roialiſtami połączyć, ale zamiar ten nie udał im ſię.— GG. *Boudet, Pactot, Morland, Simon*, i *G. A. Maiſon*, otrzymali rozkaz wyiechania do *Hollandyi*.

Co moment oczekuiemy od Generała *Maſſeny* wiadomosci o powszechnym attaku Armij iego ſtutyſięczney.— Kilka oddziałow garnizonu *Mantuańſkiego* przybyło iuż do *Lugdunu*.— Generał *Macdonald* mieszka tu u przyiaciela ſwego Generała *Beurnonville*. *Moreau* ieſt tu wkrotce spodziewanym.— Podług nayświeższych wiadomości z *Genui* miaſto to iak nayſilniey bronione będzie. Przybył tam znaczny konwoy żywności z *Tulonu*. Armia ſprzymierzona nie tak ku *Genui* iak raczey ku *Coni* zwraca zamiary ſwoie, lecz Generał *Championnet* da iey zatrudnienie rownie iak Generał *Lecourbe*, ktory przez małe kantony *Szwaycarſkie* do *Włoch* wkracza. W Liście Generała dywizyi *Suchet* pod dniem 28 Sierpnia czytamy. Strata nieprzyiacioł pod *Novi* była nierownie większa od naszey. Podług własnego wyznania iego wynosi 8 tyſięcy ludzi, 1250 żołnierzy i 28 officerow doſtało nam ſię w niewolę, i gdyby śmierć *Jouberta* nie była ſprawiła na umyśle żołnierzy głębokiego wrażenia, bylibyśmy zoſtali panami placu bitwy. Korzyści ktoreśmy odnieśli nad korpusem Generała *Klenau*, wzmocniły na nowo odwagę w woyſku naszym, większa część iego pała chęcią walczenia z nieprzyiacielem.

Generał *Jourdan* pracuie teraz naybardziey w przedmiotach woyſkowości tyczących ſię, i był ieszcze zawczoray przytomny na ſeſſyi Rady 500. — Kardynał *Ruffo* nie ieſt pierwszym Kardynałem armią dowodzącym, Hiſtorya podaie nam liczne tego przykłady. Konklave do wyboru nowego Papieża w *Rzymie* podobno odbywać ſię będzie. Z dawnych Kardynałow *Francuzkich*, chyba ieden tylko *Maury* będzie chciał do niego należeć. — Nowy Miniſter interesſow zagranicznych *Reinhard* urządza swoy departament w tym samym sposobie, iak ieſt Departament Policyi, to ieſt: iż wſzyſtkie oddziały jego w iedno połączone zoſtaną, i mieć tylko będzie rozmaitych ſubalternow. — *Jakobini* nowemi znowu zatrudnieią ſię teraz planami.— W Mowie mianey na placu Marsowym dnia 18. *Fructidora*, Ob. *Sieyes* rzekł: iż ta Rewolucya była nieodbicie potrzebną, i uratowała Rzpltę, gdyż rojalizm iuż był pewny zwycięztwa swego wewnątrz *Francyi*. Dzień ten nie kosztował wprawdzie kropli krwi, lecz łzy Republikanow wylane były. Potym porownywał 18. Fructidora z 9. Termidora i rzekł: Oba wielkość złego naprawiły, lecz odtąd żadnego iuż więcey terroryzmu! żadney reakcyi! — Podług *Przyiaciela Praw* pierwszy plan do wyprawy *Egipſkiey* ułozony był przez Generała *Buonaparte* i Ob. *Monge* w *Tolentino*, gdzie pokoy z Papieżem zawarty zoſtał, a to z wielkiey nudy którey doznawać trzeba było w tym miaſteczku wszelkich wygod pozbawionym.

Papież zoſtał pochowanym w *Walencyi*. Niegaszone wapno do jego grobu wrzucone, ſtrawiło zwłoki jego. Mowią iż Dwor *Hiszpańſki* żądał, ażeby mu pozwolono własnym kosztem nabalsamowane ciało jego przeſłać do *Rzymu*.

Dyrektoryat Wykonawczy wydał mocną i obszerną do Ludu *Francuzkiego* Proklamacyą, a do teraźnieyszych okoliczności ſtosowną.

Domyſły względem przyczyn odwołania kawalera *Azzara* ſą naſtępuiące: Mowią, iż od nieiakiego czasu dawny Dyrektoryat *Francuzki* czynił dosyć mocne nalegania bądź przez ſwego Ambaſſadora *Guillemardet*, bądź przez inne uboczne ſposoby dla nakłonienia Krola *Hiſzpańſkiego*, ażeby kawalera *Azzara* mianował miniſtrem ſtanu, czyli iak ieſt zwyczaiem tego kraiu, miniſtrem interesſow zagranicznych, i pierwszym w randze pomiędzy miniſtrami Krolewſkiemi, ta zaś okoliczność dobrze była kawalerowi *Azzara* wiadoma. Ze tenże miniſter przez ſwoie wpływy wiele ſię przyłożył do zaſtąpienia wakuiących mieysc na dniu 30 Prairial, i że przywięzywał wielką wagę do utrzymania na urzędzie miniſtra *Talleyrand-Perigord*. Dodaią, iż dwor *Hiszpańſki* niepochwalił podobnych ſrzodkow, i że Krol oświadczył, że nienależało iego Ambaſſadorowi mięszać ſię do wewnętrznego Rządu Rzpltey *Francuzkiey*. Jakożkolwiek ieſt, zdaie ſię rzeczą pewną, iż *Azzara* otrzyma pozwolenie udania ſię do *Arragonii*, tak iak ſię z ſwoim życzeniem oświadczył.

Liſty z *Indyow-Wschodnich* wyrażaią, iż ieden ſtatek *Duńſki* wypłynął z *Tankwebar* z podarunkami nader kosztownemi od *Typpo-Saiba* dla Dyrektoryatu *Francuzkiego*. Mowią, iż *Typpo-Saib* gotuie ſię do nadgrodzenia ſobie ſtrat, które ponioſł w bitwie 6 Marca ſtoczoney.

Niedawnego czasu *Ameryka* doznała znowu gwałtownego ziemi trzęſienia, które nayokropniey dało ſię uczuć przez kilka dni w *Lima*, w Kroleſtwie *Peru*, gdzie nienadgrodzone poczyniło ſzkody: Przed i po każdym wſtrząśnieniu dał ſię ſłyszeć ſtraszliwy huk. Jedna osoba która ſię znaydowała na ſtatku bliſko *Golla-de-Lima* widziała wyraźnie gory iak ſię podnoſiły, zniżały, oddalały, i przybliżały nakształt ciał elaſtycznych.

Wypis z prywatnego liſtu z przylądka wyspy St. Domingo piſanego pod d. 28 Lipca przez iednego Szefa batalionu.

Niech żyie Rzplta. Moy dobry przyiacielu, *Touſſaint Louverture* i *Rigaud* zniszczyli zupełnie nadzieie *Anglikow* w okolicach naszych. Dnia 24 tm. poſtrzegliśmy z tego przylądka flottę bliſko od 200 żaglow, którey ſpokoyne i proſto do nas zmierzanie zatrwożyło wszyſtkich Republikanow. Nazaiutrz ta flotta zbliżyła ſię do nas o wyſtrzał z armaty. Zakaz wyraźny przez G. *Murzyna* uczyniony, ażeby na nię nie ſtrzelać, wprawił nas w mniemanie, iż byliśmy zaprzedanemi, i że *Touſſaint-Louverture* zamyśla nas wydać.

Kommiſſarz Cywilny *Rigaud* przeięty niebespieczeńſtwem osady, udał ſię do Generała, z którym był w iawney niezgodzie, lecz widzieć ſię z nim niemogł. Już nieprzyiaciele gotowali ſię do wylądowania, gdy *Rigaud* ſam ſobie zoſtawiony, wydał mocną proklamacyą, w którey niewyſtawiaiąc wyraźnie G. *Touſſaint* za zdraycę, okazał podeyrzenie względem iego poſtępowania, wzywał woyſko, ażeby ſię połączyło około urzędnika Rzpltey *Francuzkiey*, a wszyſtkich Republikanow Przylądka, ażeby w powſtaniu pospolitego ruszenia odpierali nieprzyiaciela. Gdy ta proklamacya żadnego pomyślnego nieprzynioſła ſkutku, *Rigaud* w rynsztunku proſtego żołnierza, ſtawa

przed garnizonem, który *Touſſaint* nakoniec uszykował przed bronią, i zabiera do niego głos w obecności Generała, który przeięty zapałem, zapominaiąc osobiſtey urazy, rzuca ſię w ręce kommiſſarza Cywilnego wołaiąc: Człowieku zadziwiaiący, odpowiem na twoie potwarze, i zobaczysz iak ſię mścić umiem. Natychmiaſt nakazuie dać wyſtrzał powszechny i ciągły na ſlotę *Angielſką*, ktorey wszyſtkie ſtatki wkrotce ſpalone lub zatopione zoſtały. To zwycięſtwo uwieńczyła uczta braterska, zaszczycona obecnością rozmaitych władz cywilnych i woyſkowych, a na ktorey pocałowania i oznaki przyiaźni były ponawiane między kommiſſarzem *Rigaud* i Generałem *Touſſaint-Louverture*.

Na ſeſſyi Rady 500 *François z Nantes* przy podawaniu dodatkowych artykułow rzekł: Nadto zaniedbane są uroczyſtości publiczne na ktorych czerpać ſię zwykły te uniesienia zdolne ratować Rzpltą w wielkich niebespieczeńſtwach. Nie widzę ażeby ſtano ważyć ſię między ſakcyą Roialiſtow, i ſakcyą ią nazywaią terroryzmu, zamiaſt wymierzenia całych naszych ſił przeciwko pierwszey, i kierowania drugą, ktora ieżeli zechcemy ſtanie ſię ieszcze naysilnieyszą podporą Rzpltey. Nowy Dyrektoryat oddał wielkie uſługi odmieniaiąc cywilne i woyſkowe władze, luboby na większą u Patryotow wdzięczność zaſłużył, gdyby był ukarał łupieżcow i zdraycow. Łagodność tak szacowna w życiu prywatnym, ieſt w polityce nayokropnieyszą klęską. Wrzaſki *Niech zginą terroryści* były zawsze na rowney ſzali z okrzykami *niech żyią Rojaliści*. Kończy wzywaiąc wszyſtkich przyiacioł Oyczyzny ażeby zapomnieli ſwoich niechęci, i z nayiększą okazałością obchodzili dzień 1 Vendemiaire.

Na Seſsyi Rady 500 *Lamarque* z powodu poselſtwa Dyrektoryatu o dziennikach, rzekł: Daleki ieſtem od myślenia, ażeby to Poselſtwo miało pochodzić od zdradliwych i czuwaiących na zgubę Rzpltey zamiarow. Oświadczam, iż znam zdania Członkow Dyrektoryatu, i ieſtem przekonany, iż chcą utrzymania Rzpltey i konſtytucyi; a nawet własny interess wkłada na nich ten obowiązek, gdyż wszyſcy ſą naznaczeni w dzieiach Rzpltey. Lecz to mnie zasmuca i trwozy, iż widzę rożniące ſię w teraźnieyszych okolicznościach tego zgromadzenia opinie. Jedni chcą dla odparcia nieprzyiacioł użyć ſiły Ludu, drudzy w użyciu tey ſiły lękaią ſię nowych zamieszań, to ieſt, iż rowno ſię obawiaią mocnych Republikanow iako i nieprzyiacioł zewnętrznych. (Szemranie). Lecz to ieſt wielkim błędem; Zapomnieymy kolledzy wszyſtkich nierządow ſekcyi i reakcyi. Połączmy ſię wszyscy gdyż wszyscy chcemy Rzpltey. Wniosek *François de Nantes* był wcale w przeciwney myśli. Przedsięwzięliście na uroczyſtość Rzpltey wyſtawić Ołtarz zgodzie, Poselſtwo wywrociło ten Ołtarz.— Bez wątpienia nie ma żadney wolności druku w dziennikach, lecz podobney wolności z rozwiozłością zgodzić także nie można. Dopraszam ſię o wydrukowanie Poselſtwa i Rapportu, i ażeby do tego przeznaczona Kommiſſya w trzech dniach swoy Rapport podała.— Uchwalono.

Rigonnet rzekł: Nieusprawiedliwiam ia zamachow wytkniętych w poselſtwie, lecz te zamachy ſą przewidziane Prawem i powinny być przez nie ukroconemi. O czymże nas chciał Dyrektoryat przekonać? czyliż żąda ſkrępować myśli i zamknąć drukarnie, czyliż mniema, iż dla otrzymania chwalebnego pokoiu, potrzeba uſtanowić inkwizytoryalną policyą? iż dla ſpokoyności publiczney nie należy dawać zdania, ani o ludziach, ani o rzeczach. Nie tak myśleć powinniście Reprezentańci, Prawa ludu ſą zawieszone i zaprzeczone? domagam ſię, ażeby były powroconemi, i ażeby rozpocząć obrady względem druku, i politycznych zgromadzeń.— Mowę tę kazano drukować.

Bertrand z Calvados w tey ſamey okoliczności oświadcza, iż ſtaranie ratowania Oyczyzny nie należy powierzać rozpaczy. Zawsze ia ią uważać będę w niebeſpieczeńſtwie, poki tylko wola ludzi na mieyscu prawa ſtawiać ſię zechce. Obietnice uczynione ludowi nie ſą uiszczonemi; łupiezcy ieszcze ſwoiey nieodebrali kary; zgromadzenia publiczne nie ſą organizowane, drukowane potwarze zoſtaią bez hamulca, a Poselſtwa Dyrektoryatu w tych materyach żadney odpowiedzi nie maią.— Mowca żąda, ażeby Rada przeznaczyła codziennie więcey godzin do naradzania ſię w tak ważnych okolicznościach.— Uchwalono.

Berlier podaie proiekt obszerny podług którego każdy cudzoziemiec lub *Francuz* od ſwego zawieszony urzędu, ieſt odrzuconym od politycznych zgromadzeń; ażeby żaden Obywatel niemogł być członkiem zgromadzenia, tylko w ſwoim okręgu etc.

Rada ſtarszych donosi poselſtwem, iż odrzuciła rezolucyą względem Gwardyi Ciała Prawodawczego.

z Strazburga dnia 10. *Września.*

Liſt z *Bazylei* donosi, iż korpus woyſka od trzech tyſięcy ludzi przeszedł *Ren* na dniu 6. dla udania ſię ku czarnemu lasowi. Za nim drugi korpus pomykać ſię będzie. Od ſtrony *Kehl* wſzyſtko w spokoyności zoſtaie. Nasze ſorpoczty rozciągaią ſię aż do *Neumuhl*, *Bodersweiler*, i *Kork*.

z Bruxelli dnia 11. *Września.*

Dnia 9. t. m. Wyszło z *Antwerpij* 1200. ludzi, którzy maią ſię udać do *Hollandyi*. Załogi w *Leodium*, *Namur* i *Gand*, maią toż samo przeznaczenie.— Wczorayszey nocy przechodziło kilku kuryerow do *Paryża*.

Od Wiſły dnia 10. *Września.*

Nowy vice-Kanclerz *Roſſyiſki* Hrabia *Panin* bywszy Poseł w *Berlinie*, ieſt ſynowcem *Nikity Panina* dawniey pierwszego Miniſtra w *Moſkwie*.—Młody Xiążę Adam *Czartoryſki* mianowany ieſt przez Imperatora Miniſtrem do Dworu *Turyńſkiego*.— Nakazany ieſt nowy w Pańſtwie *Roſſyiſkim* rekrut, to ieſt z 350. głow ieden człowiek.

z Karlsruhe dnia 13. *Września.*

Liſt z *Filipsburga* pod datą wczorayszą o 4. godzinie zrana zawiera w sobie co naſtępuie: „Jeſteśmy teraz oswobodzeni, lecz ſtan miaſta ieſt nader opłakany. Muſieliśmy wytrzymać wiele trudow i niebespieczeńſtw. Od dnia 27. byliśmy oblężonemi. Bombardowanie zaczeło ſię dnia 6. Września od lewego brzegu, i trwało 5. dni i ſześć nocow bez przerwy. Miaſto w perzynę zoſtało obrocone, procz około 10. domow które są mocno uszkodzonemi. Pod czas tego okropnego z armat ſtrzelania, ieden tylko officer rannym, a 30. żołnierzy było rannemi lub zabitemi. Zgineło także dwoch mieszkańcow. Nieprzyiaciel nierównie więcey ludzi utracił. Dnia wczorayszego między 7. i 9. godziną nieprzyiaciel ztąd ſię oddalił.

z Stutgardu dnia 13. *Września.*

Arcy-Xiążę *Karol* udał ſię dnia wczorayszego z *Ludwigsburg* do *Enzwelhingen*, a ztamtąd do *Valhingen* gdzie G. *Starray* przenioſł ſwoią głowną kwaterę. Jeſzcze dnia dziſieyſzego przechodziło przez nasze miaſto kilka oddziałow kawaleryi i infanteryi, iako też iedna dywizya artylleryi.

z Kopenhagi dnia 14. *Września.*

Dnia 9 i 10. przybyły ieszcze z *Reval* do *Helſingor* 4. okręty przewozowe *Angielſkie* z 1890 *Moſkalami* do wylądowania przeznaczonemi.— Na 3 okrętach *Szwedzkich* było 1123 ludzi, czwarty był z żywnością.— Wszyſtkie te okręty na d. 11 popłyneły na morze pułnocne.— Ukaz którym Imperator *Roſſyiſki* zabronił okrętom *Duńſkim* wniyścia do portow ſwoich ieſt naſtępuiący. „Gdy w *Kopenhadze* i całym Kroleſtwie *Duńſkim* utworzone kluby, których zasady iednakowe ſą z temi iakie powszechną we *Francyi* insurrekcyą ludu ſprawiły i pociągneły obalenie prawey władzy Krola, cierpiane ſą od Rządu *Duńſkiego*, przeto my rozkazuiemy, aby wszelkie wniyście okrętow woiennych i kupieckich *Duńſkich* do wszyſtkich portow pańſtwa naszego wzbronione było.„— Ekwipażowi przechodzącey tędy oſtatnią razą flotty przewozowey *Roſſyiſkiey*, zakazano było w portach *Duńſkich* na ląd wychodzić.

Odbieramy także z *Peterzburga* naſtępuiący Ukaz Imperatorſki: „Dla utrzymania w nayodleglejszey potomności pamiątki Wielkich Czynow naszego Generała Feld-Marszałka Hrabiego *Suwarowa Rymnicki*, który na czele zwycięzkich woyſk naszych i armij Ceſarza *Niemieckiego* w przeciągu 4ch mieſięcy całe *Włochy* od zapamiętałych i bezbożnych zdobycielow oswobodził, i nazad tamże Króleſtwa i Prawa Konſtytucyine poprzywracał, równie dla dania temuż w obliczu całego świata pamiątki naszey wdzięczności, ofiaruiemy Generałowi Feld-Marszałkowi Hrabiemu *Suwarow Rymnicki* wysoką doſtoyność Xiążęcia Pańſtwa *Roſſyiſkiego* z tytułem *Italicki*. Chcemy aby ta doſtoyność wſzyſtkim potomkom jego męzkiey i żeńſkiey płci dziedzictwem ſłużyła i rozkazuiemy aby był i podpisywał ſię *Italicki Xiążę Hrabia Suwarow Rymnicki*.— W *Pawłoſk* dnia 8. Sierpnia 1799.

(podpisano) PAWEŁ.

Od granic Auſtryackich dnia 15. *Września.*

Z *Monachium* nadeszła wiadomość, iż Elektorowa nieżywe dziecko porodziła. — Generał *Zach* iedzie z Xiążęciem *Suwarow* do *Szwaycaryi* w randze Generała kwatermiſtrza.— Generał *Roſſyiſki Rosenberg* ieſt odwołany.— Stany *Wirtemberſkie* w zatargach z Xiążęciem ſwoim udały ſię do Elektora *Hannowerſkiego*, który dawne ich prawa gwarantował.— Generał *Lecourbe* wyprawę ſwoią w południowey *Szwaycaryi* odbywa z 6 kolumnami, ktore częſto przechodzić muszą góry śniegiem i lodem okryte.

z Berny dnia 6. *Września.*

W tych dniach były utarczki na kilku punktach, na d. 30 *Francuzi* wdarli ſię do *Glaris* d. 31 *Auſtryacy* po mocney bitwie wypędzili ich z tego miaſta, Dnia 1 Września *Francuzi* powrocili na nowo do *Glaris*, bitwa która ſię wszczęła przy tey okazyi, była bardzo uporczywa; Podług oſtatnich donieſień, Armia *Francuzka* ieſt teraz podzielona na ośm dywizyow: pierwsza pod G. *Turreau* w *Walezyi*; druga pod G. *Lecourbe* rozciąga ſię od *Walezyi* aż do *Walſtaetten*. Zaymuie także gorę *S. Gotarda* i część kraiu *Gryzonow*. Trzecia pod G. *Soult* od *Glaris* do *Adliswil*; o 2 mile od *Zurich*. Czwarta pod G. *Molitor* od *Adliswil* do *Dieticon* nad *Limat*. Piąta pod G. *Lorge* od *Dieticon*, aż do *Baden*. Szoſta pod G. *Hendelet* od *Baden* aż do *Renu* przed *Waldshut*. Siodma pod G. *Klein* zaymuie *Frickthal*. Osma pod G. *Chabran* znayduie ſię w *Bazylei*.— Legion *Helwecki* i korpus poſiłkowy *Tobler* ſą w *Spreitenbach* i *Dietikon*.

z Zurich dnia 7. *Września.*

W urzędowych Rapportach czytamy, iż dnia 29 Sierpnia *Francuzi* przedarłszy ſię przez *Pragel* zſtąpili na doline bliſko *Nettſtall*, gdy tymczaſem inny korpus pomykał ſię od *Lachen* aż o milę przed *Mollis*. Dnia 30 uderzyli na woyſka Cesarſkie między *Naefels* i *Urnen*, lecz z znaczną ſtratą byli odparci; utrzymali ſię iednak w dawnieyszych ſwych ſtanowiſkach. Dnia 31 rozpoczęła ſię znowu bitwa. *Francuzi* odebrali w poſiłkach 5 batallionow; *Auſtryacy* ſzoſty regiment *Węgierſki*. Oſtatni po nayſilnieyszym odporze, cofnąć ſię nakoniec muſieli; część zwrociła ſię za góry, druga udała ſię ku *Kerenz*. G. *Jellachich* dowodzący w tey ſtronie, udał ſię z ſwoią kawaleryą i artylleryą przez *Toggenbourg* do *Wallenſtad*, gdzie połączył ſię z resztą ſwego korpusu i zaiął mocne ſtanowiſko. Głowna kwatera G. *Hotze* znayduie ſię teraz w *Kaltbrunn*, a linia iego rozciąga ſię aż do *Vosen*.

z Turynu dnia 31. *Sierpnia.*

Dnia wczorayszego wieczorem *Francuzi* w liczbie 1500. ludzi posuneli ſię na nowo z wzgorkow *Chaumont* i attakowali *Auſtryakow* ſtoiących przed *Suzą* w liczbie tylko 400. ludzi, nasze woyſko przymuszone uſtąpić ſile tak znaczney, cofneło ſię aż do *Buſſolino*. Nieprzyiaciel na ten czas wszedł do *Suzy* i wyſłał nawet kilka oddziałow za to Miaſto, ale w nocy ściągnął swoie ſorpoczty i znowu ie opuścił. *Auſtryacy* pomkneli ſię ieszcze tego poranku naprzod ścigaiąc tylną ſtraż nieprzyiacielſką i zaięli *Suzę*; ich ſorpoczty zaymuią teraz też same ſtanowiſka co dawniey. Zdaie ſię, iż cel tey wyprawy *Francuzkiey* był ażeby ſię opatrzyć w żywność, co tylko w części uſkutecznili. Wiadomo ieſt, iż Generał *Championnet* dowodził w własney osobie tą kolumną. Oczekuiemy tu na dywizyą Generała *Ott*.

z Medyolanu dnia 2. *Września.*

Donoszą, iż głowna kwatera armii Ceſarſkiey była przenieſiona z *Aſti* do *Turynu*, zdaie ſię iż tego tygodnia ważna iakaś czynność przedſięwziętą zoſtanie.

Dnia 5. *Września.*

Oſtatniego piątku w Zamku *Alexandryiſkim* w magazynie zaiął ſię ogień. Wybuchnienie pożaru było nader okropne. Około ſta osob było zabitych, a wielka liczba rannych. Wszyſtkie okna miaſta były powytłukiwane, a wiele domow znacznie uszkodzonemi. Niewiadoma ieſt przyczyna tak ſmutnego zdarzenia.

Od granic Włoſkich dnia 2. *Września.*

Rozkaz ktory Generał *Kray* nagle odebrał aby iuż nie ſzedł na pomoc do *Szwaycaryi*, ztąd pochodzi, iż armia we *Włoszech* zoſtaiąca z samych tylko woyſk *Auſtryackich* ſkładać ſię będzie, przeciwnie w *Szwaycaryi* same tylko woyſka *Roſſyiſkie* i na żołdzie *Angielſkim* znayduiące ſię pozoſtaną.— Wiadomość o śmierci Papieża ſprawiła tu wrażenie. Exekwie w całych *Włoszech* odprawiane będą. Zmarły Papież miał ſzczęście czyli nieszczęście 24. lat panować. Publiczność przeznacza mu za naſtępcę kommendanta armij *Chrześciańſkiey* Kardynała *Ruffo*, ktory właśnie w wieku kanonicznym lat 55. zoſtaie. Kollegium Kardynałow bardzo ieſt rozpierzchnione, a podług prawa konklave 11. dnia po śmierci Papieża otworzone być powinno —Król *Neapolitańſki* proſił Dworu *Wiedeńſkiego* o pomoc, dla wſtrzymania łupieztw i bezprawiow przez *Kalabryiczykow* popełnianych.

OBWIESZCZENIE

Berlin.—Gdy taxa od extra-poczt, kuryerow i ſztaffet dwiema gr. ſrebr: od konia na milę podwyższona, za dozwoleniem naywyższym J. K. Mci do tych czas trwaiąca, przy ukończonych i w powszechności dosyć obfitych zniwach, na czas dalszy a mianowicie od dnia 1. Października roku bieżącego we wſzyſtkich krajach J. K. Mci z tey ſtrony rzeki *Weser* ſytuowanych uchylona, a dawnieysza zwyczayna taxa od extra-poczt po 8. gr. srebr. od konia na milę, od kuryerow i ſztaffet zaś po 12. gr. srebr. od konia na milę uſtanowioną zoſtała; przeto takowe rozporządzenie ninieyszym uwiadomieniem Publiczności donosi ſię.—Dnia 13. Września 1799.

Królewſko-Pruſki generalny Poczt-Amt.

DE WERDER.

DONIESIENIA.

Sławne pigułki na wygubienie ſzczurow i myſzy doſtać można u P. *Krebsowey* a teraźnieyszey *Magierowey* w kamienicy *Szubalſkich* Nro 172. proſto krzywego koła, ſłoik po złł: 2. Taż P. *Magierowa* poſiada ſekret wywabienia plam z ſukna i iedwabnych lub innych iakichkolwiek materyi.

Podaie ſię do wiadomości, iż dom na Piekarnią urządzony z rekwizytami, i część Auſteryi z Ogrodem, oboie przy koszarach Ujazdowſkich ſytuowane, ſą każdego czaſu do naięcia. Informacya dalsza do powzięcia ieſt u JP. Tokarſkiego Intendenta w Łazienkach.

Redakcya Gazety *Korrespondenta* Warszawſkiego uprasza JPP. Prenumeratorow, ażeby wcześnie przed zbliżaiącym ſię Kwartałem to ieſt na dzień 1. Października r. t. zgłosić ſię raczyli. na Prowincyach do naybliższych Pocztamtow, w Warszawie do Kantoru teyże Gazety, cena Prenumeraty zwyczayna.